

TIIVISTELMÄ

Kestävä energiajärjestelmä

Kestävän kehityksen toimikunnan strategian seuranta 2024

VALTIONEUVOSTON KANSLIA
STATSRÅDETS KANSLI

Suomen kestävän kehityksen toimikunnan strategian (2022) visiossa muutos kohti kestävämpää energiajärjestelmää tapahtuu luopumalla kivihielestä energian tuotannossa ja käytössä, vähentämällä merkittävästi fossiilisen öljyn ja kaasun kulutusta sekä lisäämällä puhtaiden energiamuotojen määrää. Yhteiskunnan osallisuus ja oikeudenmukaisuus toteutuvat kansalaisten mahdollisuuksissa osallistua aktiivisesti energiajärjestelmään.

Strategian seurannassa jokaisesta muutosalueesta laadittiin oma seuranta-artikkeli, joka lähestyi muutosaluetta systemaattisesti. Näkökulma valittiin ja artikkelin seuranta toteutettiin asiantuntija-haastatteluiden, tieteellisten artikkeleiden ja aihepiiriä käsittelevien selvitysten ja raporttien pohjalta. Kestävän energiajärjestelmän muutosalueessa käsiteltiin energiamurroksen reiluutta ja pohdittiin, miten kaikki yhteiskunnan tahot pidetään mukana muutoksessa kohti riittävän omavaraista, resurssiviisasta ja puhdasta energiajärjestelmää.

Kestävän energiajärjestelmän saavuttaminen on tärkeää, sillä energiasectori muodostaa noin 75 prosenttia Suomen kasvihuonekaasupäästöistä. Energiasektorin päästöistä neljännes syntyy sähkön ja lämmön tuotannosta. Toinen neljännes syntyy liikenteestä, jossa päästöt eivät ole merkittävästi laskeneet. Murros kohti hiilineutraaliutta on jo käynnissä. Vuonna 2022 uusiutuvien energialähteiden osuus energian kokonaiskulutuksesta oli 42 prosenttia.

Energiamurros näkyy suomalaisten arjessa autoiluun, asumiseen ja elinkeinoihin liittyvinä muutoksina, sekä uusina mahdollisuuksina osallistua energiamarkkinoille. Energiamurros edellyttää paitsi teknologisia innovaatioita myös sosiaalisia ja poliittisia ratkaisuja, jotka ottavat huomioon murroksen oikeudenmukaisuuden. Suomessa keskustelu energiamurroksen reiluudesta on toistaiseksi ollut vähäistä, mutta asiantuntijoiden mukaan tarvetta keskustelulle on. Oikeudenmukaisuuden varmistamiseksi yhteiskunnan on tunnistettava alueita ja asumismuotoja koskevat eroavaisuudet sekä väestöryhmien erityistarpeet energiaköyhyyden ja -haavoittuvuuden vähentämiseksi. Huomiota on kiinnitettävä energiavarmuuteen, kriittisten raaka-aineiden saatavuuteen ja päätösten vaikutuksiin tuleville sukupolville.

Energiamurroksessa kuluttajilta odotetaan aiempaa monipuolisempaa energiaosaamista ja osallistumista energiatehokkuuden parantamiseen ja uusiutuvien energiamuotojen käyttöön. Energiamurroksen myötä energian kuluttajista tulee parhaimmillaan energiakansalaisia, jotka osallistuvat energiatehokkuuden parantamiseen ja oman energian tuottamiseen. Suomalaiset kohtaavat murroksen hyvin eri taustoista. Muutoksen hyväksyttävyyttä edellyttää toimenpiteiden helppoutta ja ymmärrettävyyttä.